

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۸ دی ۱۳۶۱

۱۳ ربیع‌الاول ۱۴۰۳

۲۹ دسامبر ۱۹۸۲

۸۱

در ادامه‌ی درگیری روز گذشته در حوالی کامیاران، نیروهای حزب دمکرات به نیروهای خودی حمله کردند که به شهادت ۲ نفر از نیروهای خودی و به هلاکت رسیدن یک تن از افراد دمکرات انجامید.^(۱) نیروهای مهاجم همچنین در آبادی کوله در شمال کامیاران با اجرای کمین برسر راه ۲ خودرو، بار این خودروها را که قند و شکر بود به سرقت بردند.^(۲)

۸۲

تعدادی از افراد سازمان مجاهدین در تهران و سنندج با نیروهای دادستانی و مردم درگیر شدند. مسئول نظامی سازمان نیز مدعی شد شمار فراوانی از نیروهای نظامی جمهوری اسلامی به دست افراد سازمان کشته شده‌اند.

در درگیری بین افراد وابسته به سازمان مجاهدین خلق و نیروهای دادستانی در خیابان رودکی تهران، یک نفر از افراد این سازمان زخمی و دست‌گیر شد.^(۳)

در سنندج نیز ۵ نفر از افراد سازمان مجاهدین به طور مخفیانه از شیار حاجی‌آباد وارد منطقه‌ی پست ده کیلواتی شدند و با مراجعه به ۳ منزل و تهدید و ضرب و شتم صاحب‌خانه‌ها، مبلغ ۸ هزار تومان از آنان اخذ کردند و گریختند.^(۴)

مسئول نظامی سازمان مجاهدین خلق از عملیات‌های این سازمان و کشته شدن افراد فراوانی از نیروهای نظامی جمهوری اسلامی خبر داد. به گزارش آسوشیتدپرس از لندن، علی زرکش از رهبران مقاومت ایران، دیروز ادعا کرد که نیروهای ضد دولتی در طول پاییز و تابستان، بیش از یک هزار تن از عوامل آیت‌الله روح‌الله خمینی رهبر ایران را کشته‌اند.

۸۳

در بیانیه‌ی که سازمان مجاهدین خلق در لندن منتشر کرد، از قول زرکش گفته شده است که فقط در تهران بیش از ۶۰۰ تن از عوامل حکومت ایران کشته شده‌اند.

وی مدعی شد ۲۸ تن از کشته‌شدگان، فرماندهان دولتی و عوامل مهم شکنجه و اعدام بوده‌اند. زرکش رهبر نهضت مقاومت در ایران و معاون مسعود رجوی رئیس سازمان مجاهدین خلق است. در این بیانیه همچنین ادعا شده است که نیروهای مقاومت ضمن حمله به ده‌ها پایگاه وابسته به حکومت آن‌ها را منهدم کرده‌اند.^(۵)*

۸۴

محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران در مراسم اعزام به جبهه‌ی هزاران نفر از نیروهای داوطلب بسیجی در یادگان ۲۱ حمزه‌ی تهران درباره‌ی عوامل سه‌گانه‌ی "فرهنگ، ترس و نیاز" که ابزارهای سلطه‌ی امریکا بر مردم سایر کشورهای جهان است، سخنرانی کرد، به گزارش روزنامه‌ی کیهان، وی پس از تشریح هر یک از این عوامل، به ضربه‌هایی که انقلاب اسلامی ایران بر امریکا وارد کرده و بدین ترتیب حلقه‌های زنجیر وابستگی را گسسته است اشاره کرد و گفت:

«با آزاد شدن ایران از قید تسلط امریکا نه تنها منافع این کشور در ایران از بین رفت، بلکه هم‌اکنون امریکا در مقابل خود یک مهاجم را می‌بیند و به همین جهت دست به توطئه‌های زیادی از جمله حمله‌ی نافرجام طبس؛ کودتای نظامی و ایجاد حرکت‌های سیاسی توسط عوامل وابسته‌ی داخلی می‌زند که توفیقی حاصل نمی‌کند و مرحله‌ی بعدی، استفاده از صدام، این عامل سرسپرده است که به وسیله‌ی او خوزستان را از میهن اسلامی ما جدا کند، ولی با گذشت یک سال از جنگ تحمیلی، خرمشهر توسط رزمندگان ما آزاد می‌شود و توجه دنیا به ایران جلب می‌گردد.»

رضایی در ادامه بار دیگر به سه عامل استثماری امریکا اشاره کرد و گفت:

«اکنون این سه عامل به نفع ما تغییر کرده است. فرهنگ ما، فرهنگ آزادی و غیر وابسته شد که مراحل تکاملی خود را طی می‌کند. عامل ترس که نیروهای رزمی عراق بود، توسط رزمندگان ما به صورت نیروهای زبون و خوار درآمد و عامل نیاز در عملیات ما به کلی از بین رفت و این در دنیا یک مسئله است که ما تسلیحات خود را از کجا تأمین می‌کنیم.

ما تسلیحات خود را از غنائمی که از مزدوران عراقی می‌گیریم تأمین می‌کنیم و از حدود ۵ هزار و ۵۰۰ تانک و نفربر که تا کنون به غنیمت گرفته‌ایم، تعداد ۲ هزار دستگاه سالم و آماده به کار هستند.^(۶)

* این بیانیه، جمع‌بندی مسئول سیاسی - نظامی سازمان مجاهدین خلق (علی زرکش) از اقدامات نظامی این سازمان در تابستان و پاییز است و سازمان نیز تاریخ آن را ۳۰ آذر ۱۳۶۱ اعلام کرده است، ولی منابع خبری ۷ تا ۱۰ روز بعد به انعکاس موارد این بیانیه پرداختند. رادیو بغداد نیز در ۱۲ دی ۱۳۶۱، این بیانیه را به طور کامل قرائت کرد. (خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه‌ی گزارش‌های ویژه، شماره ۲۹۱ (۱۵ دی ۱۳۶۱)، ص ۴۰ و ۴۱؛ رادیو بغداد، ۱۲ دی ۱۳۶۱).

به نوشته‌ی روزنامه‌ی *اطلاعات*، احمد طالب ابراهیمی وزیر امور خارجه‌ی جمهوری دموکراتیک الجزایر، بنا به دعوت علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه‌ی کشورمان برای یک دیدار رسمی و دوستانه به تهران سفر خواهد کرد. وزارت امور خارجه‌ی جمهوری اسلامی ایران با اعلام این خبر، سفر وزیر خارجه‌ی الجزایر را به ایران، نشانه‌ی آشکار دوستانه بودن روابط برادرانه‌ی موجود میان دو کشور و فرصتی دیگر برای گفت و گو و تبادل نظر متقابل درباره‌ی موضوعات مورد علاقه‌ی طرفین و اوضاع بین‌المللی دانست.^(۷)

در این حال، دبیرکل کنفرانس اسلامی در گفت و گویی با خبرگزاری فرانسه، اقدامات میانجی‌گرانه را در وضعیت فعلی دشوار خواند. حبیب شطی گفت: «به علت این‌که هر دو دولت حاضر به هیچ نوع توافقی نیستند، لذا دستیابی به یک ابتکار جدید صلح آسان نیست.» وی گفت که، به تماس خود با کشورهای عضو "کمیته‌ی صلح" سازمان کنفرانس اسلامی ادامه خواهد داد، گرچه هیچ دورنمایی از تماس تازه و مستقیم بین تهران و بغداد بر اساس پیشنهادهای جدید نمی‌بیند. شطی تأکید کرد که پیروزی نظامی برای هیچ یک از دو کشور ممکن به نظر نمی‌رسد و اظهار تأسف کرد که هر چه قدر جنگ طولانی شود، همان قدر صلح به تأخیر خواهد افتاد.^(۸)

حبیب شطی دبیرکل سازمان کنفرانس

علی ناصر محمد رئیس‌جمهور یمن جنوبی نیز که در بلوک‌بندی‌ها از جمله کشورهای چپ‌گراست، در مصاحبه با روزنامه‌ی کویتی *السیاسیه* بدون هر گونه اشاره به چگونگی آغاز جنگ بین ایران و عراق خواستار خاتمه‌ی فوری این جنگ خانمان‌برانداز و آغاز مذاکرات مسالمت‌آمیز برای حل اختلافات مرزی و سایر اختلافات این دو کشور مسلمان همسایه شد. وی گفت که ادامه‌ی این جنگ فقط منافع امریکا و صهیونیست‌ها را تأمین خواهد کرد، چراکه هر دو این‌ها می‌خواهند توجه ایران و عراق را به مبارزات پیش روی کشورهای اسلامی و عربی منحرف کنند. رئیس‌جمهوری یمن جنوبی تأکید کرد که این جنگ دسیسه‌های امپریالیست‌ها را برای ایجاد مراکز تشنج در منطقه به پیش می‌برد و به آن‌ها بهانه می‌دهد تا برای کنترل ثروت منابع و مردم این منطقه مداخله‌ی مسلحانه کنند.^(۹)

با توجه به اقدامات خصمانه‌ی دولت فرانسه، واحد مرکزی خبر از جلوگیری فعالیت

خبرنگار صدا و سیمای جمهوری اسلامی در این کشور خبر داد. به گزارش واحد مرکزی خبر: «این اقدام مغرضانه و مخالف اصول آزادی در سرزمین مدعیان محافظ آزادی، در شرایطی صورت می‌گیرد که دفتر خبرگزاری فرانسه در تهران به فعالیت عادی خود ادامه می‌دهد و روزانه ده‌ها خبر مغرضانه از جمهوری اسلامی ایران به سراسر جهان مخابره می‌کند.»

واحد مرکزی خبر ضمن اعلام این خبر، افزود:

«کارت خبرنگار صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در فرانسه که قصد مراجعت به محل مأموریت خود در پاریس را داشت، توسط مسئول امور کنسولی سفارت فرانسه در تهران ضبط شد و مسئول نام‌برده پس از بیست روز سر دواندن، از صدور ویزای مراجعت جهت خبرنگار ایرانی خودداری کرد و بدین ترتیب علی‌رغم موازین بین‌المللی موجود در امر جریان آزاد اخبار و اطلاعات، نمایندگی سیاسی دولت فرانسه در ایران با این اقدام که در جهت سیاست‌های ضد ایرانی دولت سوسیالیست فرانسه بوده است، گامی تازه در مسیر ضدیت و مخالفت با انقلاب اسلامی ایران برداشت.»^(۱۰)

۸۷

در پی اظهار تمایل مقامات ایرانی به همکاری با شرکت‌های کره‌ی جنوبی برای پایان دادن به پروژه‌ی پتروشیمی بندر امام خمینی به دلیل تمایل نداشتن شرکت‌های ژاپنی به تکمیل پروژه، کمپانی ژاپنی طرف قرارداد ایران به این اقدام ایران اعتراض کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران از توکیو: «کازاکو یاماگوشی رئیس کمپانی توسعه‌ی شیمیایی ایران، در این باره گفت: نمایندگان ایران در ماه ژوئیه‌ی سال ۱۹۸۳ برای مذاکره با ۲۸ کمپانی طرف قرارداد ژاپنی بر سر پرداخت ۱۳ میلیون ین سهم پرداخت‌نشده توسط ایران به توکیو سفر خواهند کرد.»

از سوی دیگر، ۴ روزنامه‌ی عمده‌ی صبح امروز توکیو در گزارش‌های مشابهی به نقل از رئیس کمپانی توسعه‌ی شیمیایی ایران (مجموعه کمپانی‌های ژاپنی که در پروژه‌ی بندر امام خمینی سرمایه‌گذاری کرده‌اند) نوشتند که ایران طرف ژاپنی را از دخالت دادن کره‌یی‌ها در پروژه مطلع نکرده است.

به نوشته‌ی این روزنامه‌ها، هیئت کره‌یی که گفته می‌شود شامل ۹ نفر می‌باشند، قرار است نتیجه‌ی بررسی خود را تا ۲۸ دسامبر سال جاری (۷ دی ۱۳۶۱؛ همان روزی که یاماگوشی خبر اعتراض رسمی را در اختیار روزنامه‌ها قرار داد) پایان دهد و طرف ژاپنی نیز در نظر دارد چگونگی برخورد با مسئله را تا زمان دریافت گزارشی که کره‌یی‌ها به دولت ایران تسلیم خواهند کرد به تعویق اندازد.

"یاماگوشی" در این رابطه گفته است: "حرکت اخیر ایرانیان نشان می‌دهد که آن‌ها شدیداً مایل به پایان دادن کار پروژه هستند."

به نوشته‌ی روزنامه‌ها، گفته می‌شود، ایران از ژاپنی‌ها می‌خواهد تحقیق در مورد خسارت وارده به پروژه را هرچه زودتر و در محل پروژه انجام دهند، در حالی که طرف ژاپنی کار بررسی را به دلیل نگرانی از احتمال در مخاطره قرار دادن جان کارکنانش در تهران انجام می‌دهد.

به گفته‌ی رئیس کمپانی توسعه‌ی شیمیایی ایران، اعتراض ژاپنی‌ها به اقدام ایران، شامل سه قسمت است:

۱. کارهای، مقدماتی برای ازسرگیری ساختمان پروژه که اخیراً آغاز شده است.

۲. دخالت کره‌یی‌ها، برخلاف قرارداد به طرف ژاپنی اطلاع داده نشده است.

۳. این اقدام مخالف با تعهد برای حفظ اسرار پروژه می‌باشد.

این روزنامه [ها] همچنین نوشته‌اند: "بر اساس گزارشات رسیده، همچنین شرکت پتروشیمی ایران گفته است که دولت ایران برای پرداخت سرمایه‌ی مورد نیاز پروژه خواستار تحقیق و کار در پروژه است و ژاپنی‌ها علی‌رغم درخواست وی حاضر نبوده‌اند به محل پروژه بروند."

در این حال، روزنامه‌ی مانییچی به نقل از یاماگوشی می‌نویسد: "انجام ادامه‌ی طرح که ۸۵ درصد کار آن تا کنون به پایان رسیده برای کره‌یی‌ها ممکن نیست.

آساهی به نقل از منابعی در کمپانی میتسوئی اضافه می‌کند: "ورود یک طرف سوم برای خاتمه‌ی پروژه شاید یکی از راه‌های پایان دادن به بن بست بوده و میتسوئی با دقت این تحولات را دنبال می‌کند."

از سوی دیگر روزنامه‌ی یومیوری معتقد است که با توجه به رشد عدم اعتماد میان طرفین، احتمالاً موفقیت پروژه بیش از پیش پیچیده‌تر می‌شود.^(۱۱)

دو تن از کارکنان سفارت استرالیا در تهران به دلیل توهین و اهانت به شعائر اسلامی افرادی نامطلوب و هنجارشکن شناخته شده، از ایران اخراج شدند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی:

«سخن‌گوی وزارت امور خارجه‌ی کشورمان اعلام کرد: "چندی قبل هنگامی که ۲ تن از خواهران مسلمان جهت اخذ روادید به سفارت استرالیا در تهران مراجعه کرده بودند، دو تن از کارکنان این سفارت‌خانه ضمن دشنام و اهانت به این خواهران خواستار عکس بدون حجاب اسلامی از آنان شدند که این امر با مخالفت خواهران مسلمان رو به رو

شد. "وی افزود: "از آنجا که وزارت امور خارجه به هیچ وجه تحمل توهین به شعائر اسلامی را ندارد، به دنبال این اعمال ناشایست، دو کارمند سفارت استرالیا را عنصر نامطلوب شناخته و از جمهوری اسلامی ایران اخراج کرد."^(۱۲)

۸۹

روزنامه‌ی *فاینشئال تایمز* (تایمز مالی) در بررسی روابط اقتصادی ایران و کشورهای اروپای شرقی به کاهش صادرات نفت شوروی به کشورهای بلوک شرق و روی آوردن این کشورها به نفت ایران اشاره کرده و سپس به سفر وزیر صنایع شیمیایی آلمان شرقی به ایران و نتایج سفر وی پرداخته و نوشته است: «به رغم انتظارات کشورهای اروپای شرقی مبنی بر افزایش صادرات نفتی ایران به این کشورها، به نظر می‌رسد که در میزان نفت خریداری‌شده‌ی این کشورها از ایران به صورت تهاتری تغییری حاصل نشده است. این روزنامه افزوده است:

«قط چند کشور اروپای شرقی چون مجارستان و بلغارستان قادر بوده‌اند حجم صادرات خود را به ایران افزایش دهند، در حالی که کشورهای دیگر این بلوک نتوانسته‌اند کالاهای خود را با نفت ایران که شدیداً به آن نیاز دارند مبادله کنند. مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده‌ی نفت کشورهای عضو کومکون شوروی اخیراً از میزان نفتی که به این کشورها تحویل می‌داد، ۱۰ درصد کاسته است و کشورهای اروپای شرقی اغلب در پی تأمین مابقی نیازهای نفتی خود از منابع دیگر می‌باشد. این کشورها سعی دارند بدون پرداخت ارزهای معتبر که به میزان کمی در دسترس دارند نفت مورد نیاز خود را به دست آورند.

اخیراً در دیدار گونتر ویشوفسکی وزیر صنایع شیمیایی آلمان شرقی نیز از تهران، قراردادی مبنی بر افزایش روابط اقتصادی و تکنیکی بین دو کشور به امضا رسید. ایران در این قرارداد ماده‌ی را گنجانده است که بر اساس آن آلمان شرقی باید ۷۵ میلیون دلار کالاهای غیر نفتی از ایران خریداری کند، ولی مدتی برای خرید این مقدار کالا از ایران در قرارداد مذکور ذکر نشده است.

بعد از آن که آمریکا ایران را تحریم نفتی کرد، وزرای نفت، صنایع و بازرگانی تهران طی دیدارهایی از کشورهای عضو کومکون تمایل ایران را مبنی بر همکاری‌های صنعتی با این کشورها اعلام کردند و متعاقب آن، هیئت‌های تجاری اروپای شرقی دیدارهایی از ایران و عراق به عمل آوردند. پیامد این تحولات این بوده است که شرکت‌های غربی و ژاپنی تقریباً اغلب قراردادهای اجرای پروژه‌ها را در عراق به خود اختصاص دادند و ایران نیز نفت خود را به مشتریان غیر عضو کومکون فروخته است.

تهران کالاهایی چون لوازم الکترونیکی، سیمان، کارخانه‌ی سازنده‌ی قطعات پیش‌ساخته‌ی ساختمانی، ماشین‌آلات سازنده‌ی کابل و ماشین‌آلات کود شیمیایی از آلمان شرقی خریداری خواهد کرد.

ویشفوسکی در تهران با نخست‌وزیر و چند تن از وزرای ایران و وزیر نیرو دیدارهایی داشته است. از سوی دیگر، بر اساس گزارشات واصله از تهران، حجت‌الله غنیمی‌فرد معاون بازرگانی ایران اعلام کرده است که آقای ویشفوسکی به جنبه‌های منفی روابط تجاری تهاتری آگاه شده و قانع شده است که روابط تجاری دو کشور باید به صورت یک حساب مشترک صورت گیرد، لذا روابط تجاری دو کشور بر اساس تهاتر در اول فوریه (۱۹۸۳)، کان لم یکن تلقی خواهد شد.^(۱۳)

۹۰

با آن‌که هنوز حضور بیش از یک گردان نیروهای سودانی که قرار است با آموزش یک ماهه به خدمت ارتش عراق در آیند، گزارش شده است، امروز طه‌یاسین رمضان فرمانده کل ارتش خلق عراق، این امر را رشد و آگاهی توده‌های عرب سودان در وضعیت کنونی جنگ خواند. وی اضافه کرد: «نیروهای ایرانی مذبوحانه می‌کوشند از مرزهای شرقی میهن عربی عبور کنند». فرمانده کل ارتش خلقی در ادامه گفت: «نیروهای خلاق و جوان سودان که برای شرکت در نبرد قومی و مقدس وارد عراق شده‌اند، عامل مؤثری در روشن‌گری مبارزات قومی و مشترک علیه تهدیدها و نقشه‌هایی که دشمنان امت عربی سعی دارند مزدوران عرب‌زبان نظیر قذافی و اسد در منطقه به اجرا در آورند، خواهند بود». وی بار دیگر با تأکید بر تأثیر نیروهای سودانی در جنگ گفت: «رشد و گسترش شرکت توده‌های مردمی در جنگ همان طوری که در کشور برادر سودان حاصل شد، با تسهیلاتی که حکام عرب فراهم می‌آورند میسر خواهد بود.»^(۱۴)

در این حال، طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، برای برقراری روابط سیاسی کشورش با مصر اعلام آمادگی کرد. رادیو امریکا مصاحبه‌ی وی را با روزنامه‌ی *الاهرام* که در روزنامه‌ی *واشنگتن پست* چاپ شده بدین ترتیب آورده است: «عراق آشکارا خاطرنشان ساخته است که آماده است روابط سیاسی خود را با مصر در پی وقفه‌ی چهار ساله، بار دیگر از سر گیرد.

طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق، در مصاحبه‌ی *الاهرام* روزنامه‌ی نیمه رسمی قاهره اظهار داشت: "ما با برقراری دوباره‌ی روابط سیاسی با مصر مخالفتی نداریم." وی همچنین پیشنهاد کرد به منظور گفت و گو پیرامون این مسئله با کمال حسنعلی وزیر خارجه‌ی مصر دیدار کند.

در پی انتشار متن این مصاحبه در شماره‌ی دیروز روزنامه‌ی *الاهرام*، تحلیل‌گران

سیاسی در قاهره گفتند که پیشنهاد عراق می‌تواند سرآغاز پیدایش دگرگونی باشد که مصر مدت‌هاست به منظور آشتی با دیگر کشورهای جهان عرب در جست و جو و انتظار آن بوده است.

این تحلیل‌گران، عراق را یکی از آغازکنندگان چنین روندی به شمار می‌آورند، چراکه آن کشور مدتی است برای تأمین بخشی از نیازهایش در جنگ با جمهوری اسلامی ایران به مقدار بسیار، جنگ‌افزار و مهمات از مصر خریداری می‌کند. طارق عزیز معاون نخست‌وزیر عراق در مصاحبه‌اش با روزنامه‌ی *الاهرام* گفت: "من به عنوان یک فرد عرب اعلام می‌دارم که لازم است این گام هم‌اکنون برداشته شود. من شخصاً آماده‌ام با کمال حسنعلی یا پطروس غالی معاون نخست‌وزیر مصر در روابط خارجی در قاهره یا بغداد یا هر مکان دیگری به منظور آغاز مذاکراتی مستقیم درباره‌ی این مسئله دیدار کنم." خبرنگار روزنامه‌ی *واشنگتن پست* در قاهره در ادامه‌ی گزارش خود آورده است: «در پی مصاحبه‌ی طارق عزیز، یک سخن‌گوی وزارت خارجه‌ی مصر اظهار داشت: "سخنان معاون نخست‌وزیر عراق جدی تلقی شده و تحت بررسی قرار دارد."»^(۱۵)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۱/۱۰/۸

۱. سند شماره ۳۴۹۶۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات کردستان به قرارگاه حمزه، شماره ۲۶۲۷، ۱۳۶۱/۱۰/۱۴، سند تک‌برگی؛ و - سند شماره ۰۴۳۴۷۸۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا (فرماندهی) به ستاد مرکزی سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی)، شماره ۲۲۴، ۱۳۶۱/۱۰/۱۶، سند تک‌برگی؛ و - سند شماره ۰۸۹۳۳۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن هفتگی، از دفتر فرماندهی کل سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی) به فرمانده منطقه ۹، شماره ۱۲، ۱۳۶۱/۱۰/۲۰.
۲. سند شماره ۳۴۶۹۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ (رکن ۲) به فرمانده ناحیه ۴ (رکن ۲) استانداری کردستان (معاونت سیاسی)، شماره ۶۶۹، ۱۳۶۱/۱۰/۱۴، ص ۲.
۳. سند شماره ۴۴۲۰۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش وضعیت روزانه، از سماجا ۳ (مرکز فرماندهی) به نژا (معاونت عملیات و اطلاعات) مد عملیات، شماره ۲۸۳، ۱۳۶۱/۱۰/۹، ص ۵.
۴. سند شماره ۳۴۶۸۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از لشکر ۲۸ (رکن ۲) به استانداری محترم کردستان (معاونت سیاسی)، شماره ۲۸، ۱۳۶۱/۱۰/۹، ص ۳.
۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه‌ی گزارش‌های ویژه، شماره ۲۸۶، ۱۳۶۱/۱۰/۹، ص ۷، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از آسوشینتدپرس از لندن، ۱۳۶۱/۱۰/۹.
۶. روزنامه‌ی *کیهان*، ۱۳۶۱/۱۰/۹، ص ۳.
۷. روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۱۳۶۱/۱۰/۸، ص ۳.
۸. مأخذ ۵، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری فرانسه از اسلام‌آباد، ۱۳۶۱/۱۰/۹.
۹. مأخذ ۵، ص ۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری کویت از کویت، ۱۳۶۱/۱۰/۹.
۱۰. روزنامه‌ی *کیهان*، ۱۳۶۱/۱۰/۸، ص ۱۸، گزارش واحد مرکزی خبر.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه‌ی گزارش‌های ویژه، شماره ۲۵۸، ۱۳۶۱/۱۰/۱۰، ص ۹، توکیو - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۱۰/۸، صص ۹ و ۱۰.
۱۲. روزنامه‌ی *اطلاعات*، ۱۳۶۱/۱۰/۱۳، ص ۱، گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه‌ی گزارش‌های ویژه، شماره ۲۸۸، ۱۳۶۱/۱۰/۱۲، صص ۷ و ۸، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۱۰/۱۱، به نقل از نشریه‌ی *فاینشال تایمز*.
۱۴. مأخذ ۱۱، ص ۳۲، رادیو صوت‌الجمامیر، ۱۳۶۱/۱۰/۸.
۱۵. واحد مرکزی خبر صدا و سیما، جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۱۰/۱۰، صص ۱۰ و ۱۱، صدای امریکا، ۱۳۶۱/۱۰/۹، روابط عمومی بغداد، روزنامه‌ی *واشنگتن پست* به نقل از *الاهرام*.